

URZĄD STATYSTYCZNY W KRAKOWIE

31-223 Kraków, ul. Kazimierza Wyki 3
e-mail: sekretariatUSKRK@stat.gov.pl tel. 12 415 60 11 Internet: <http://www.stat.gov.pl/krak>

Informacja sygnalna - Nr 7

Data opracowania - czerwiec 2014 r.

PIECZA ZASTĘPCZA, PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO ORAZ ZAKŁADY STACJONARNE POMOCY SPOŁECZNEJ W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM W 2013 R.

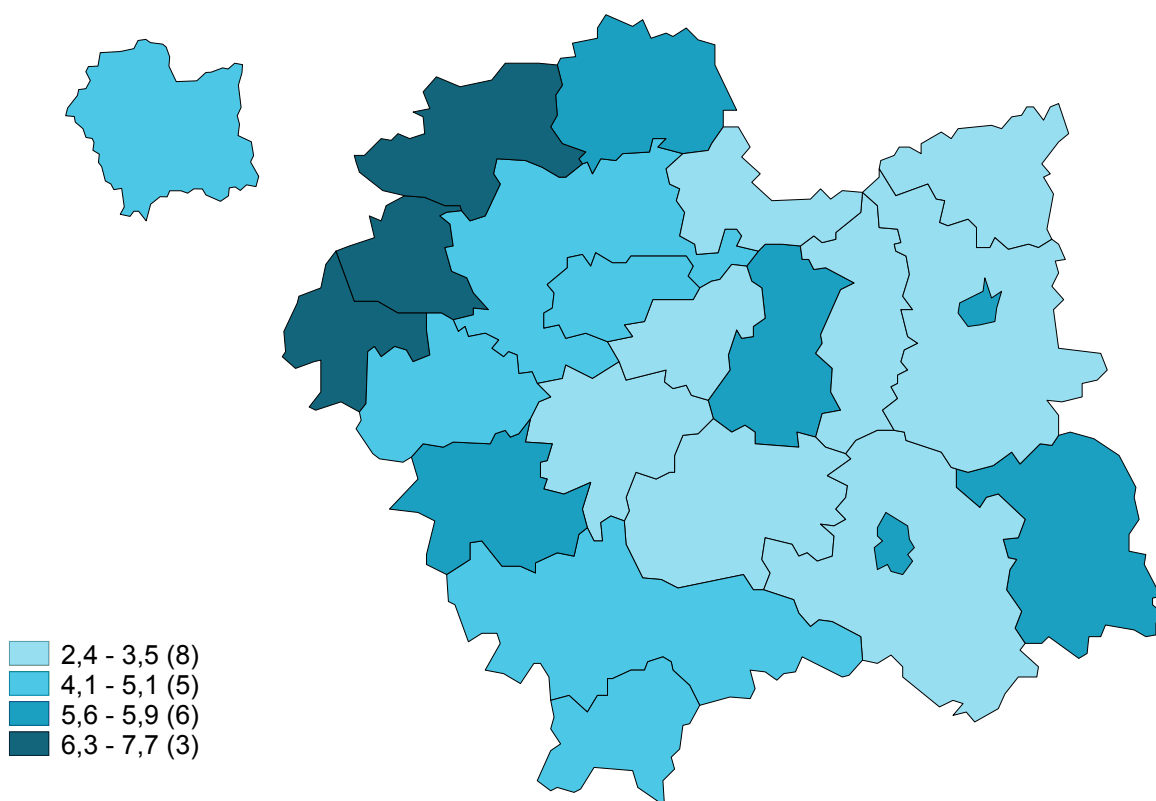
RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA

Pieczka zastępcza jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców. Może być sprawowana w formie rodzinnej lub instytucjonalnej. Formami rodzinnej pieczy zastępczej są *rodzina zastępcza (spokrewniona, niezawodowa oraz zawodowa) i rodzinny dom dziecka*.

W dniu 31 grudnia 2013 r. na terenie województwa małopolskiego funkcjonowało 2150 rodzin zastępczych oraz 27 rodzinnych domów dziecka (w Polsce odpowiednio 38859 rodzin zastępczych oraz 331 rodzinnych domów dziecka), w których łącznie przebywało 3199 dzieci (w Polsce 57442). Tylko 199 dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej to sieroty, pozostałe dzieci posiadały przynajmniej jednego rodzica. W porównaniu z rokiem ubiegłym liczba rodzin zmniejszyła się o 1,1%, a liczba dzieci w rodzinach o 2,0%. Liczba rodzinnych domów dziecka zwiększyła się natomiast o 35,0%, a dzieci w nich przebywających o 36,8%. Spadek dotyczył tylko rodzin zastępczych spokrewnionych, niezawodowych oraz niespokrewnionych z dzieckiem wielodzietnych (odpowiednio o: 8, 19 oraz 14 rodzin). Liczba rodzin zawodowych i zawodowych specjalistycznych zwiększyła się odpowiednio o 16 i o 1 rodzinę. Niezmieniona pozostała liczba rodzin o charakterze pogotowia rodzinnego (57 rodzin). Wraz ze spadkiem liczby rodzin zmniejszyła się liczba dzieci w rodzinach spokrewnionych, niezawodowych i wielodzietnych (odpowiednio o: 47, 23 i 64 dzieci). Natomiast liczba dzieci w rodzinach zawodowych i pełniących funkcję pogotowia rodzinnego zwiększyła się o 44 i 29.

Najwięcej dzieci umieszczonych w pieczy rodzinnej mieszkało w mieście Krakowie, powiecie krakowskim oraz oświęcimskim, a najmniej w powiecie dąbrowskim, proszowickim oraz brzeskim. Jeżeli weźmiemy pod uwagę liczbę dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej na 1 tys. ludności do 18 roku życia, to wskaźnik ten był najwyższy w powiecie chrzanowskim, olkuskim i oświęcimskim, a najniższy w powiecie myślenickim, limanowskim i brzeskim.

Mapa 1. Dzieci do 18 roku życia przebywające w rodzinnej pieczy zastępczej na 1 tys. dzieci w tym samym wieku w 2013 r.

Uwaga: Pominięto przedziały, w których zjawisko nie wystąpiło.

W dniu 31 grudnia 2013 r. rodzinną pieczę zastępczą tworzyło 1388 małżeństw oraz 789 osób samotnych. W większości - 61,9% - były to osoby spokrewnione z dzieckiem. Rodziny niezawodowe stanowiły 30,5% wszystkich rodzin, o charakterze pogotowia rodzinnego 2,6%, zawodowe - 2,2%, specjalistyczne - 1,1%, a rodzinne domy dziecka - 1,2%.

TABL. 1. RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA
Stan w dniu 31 XII

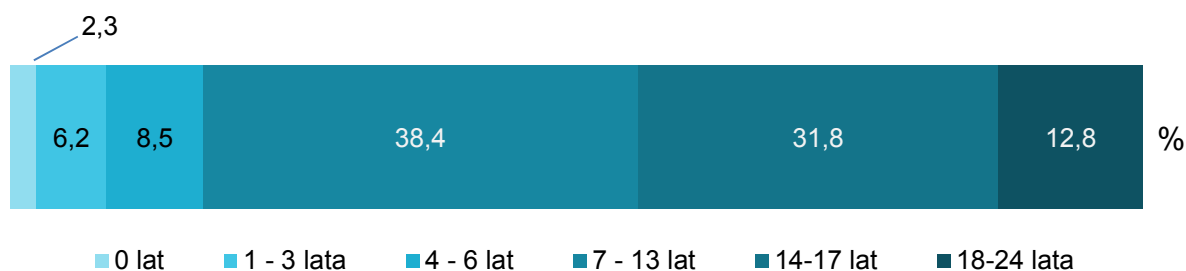
WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	W tym na wsi	Dzieci w rodzinach		
			ogółem	w tym	
				dziewczęta	niepełno-sprawne
Rodzinna piecza zastępcza 2012	2194	998	3214	1565	314
..... 2013	2177	990	3199	1574	290
Rodziny zastępcze	2150	972	3028	1490	269
spokrewnione z dzieckiem	1347	558	1745	846	121
niezawodowe	664	343	893	454	90
zawodowe	47	33	146	77	13
zawodowe specjalistyczne	24	8	40	15	27
zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	57	25	159	76	13
niepokrewnione z dzieckiem wielodzietnej rodziny zastępczej	11	5	45	22	5
Rodzinne domy dziecka	27	18	171	84	21

Najczęściej pełnienia funkcji rodzinnej pieczy zastępczej podejmowały się osoby w wieku 51-60 lat - 29,5% oraz w wieku 61-70 lat - 22,5%. Jednak wiek osób zależał od typu rodziny. W rodzinach zastępczych spokrewnionych z dzieckiem 3/4 osób przekroczyło 50 rok życia. W zawodowych

niespokrewnionych z dzieckiem wielodzietnych rodzinach zastępczych odsetek takich osób wyniósł 90,9%, w pełniących funkcję pogotowia rodzinnego oraz specjalistycznych ponad 40%, a w niezawodowych i zawodowych ponad 30%. Z kolei osoby do 21 roku życia pełniły tylko funkcję rodziny zastępczej spokrewnionej (1,2%) oraz rodziny zastępczej niezawodowej (1,1%).

Osoby pełniące funkcję rodzinnej pieczy zastępczej najczęściej przejmowały opiekę nad jednym dzieckiem. W roku 2013 było takich rodzin 1539. Z dwojgiem przyjętych dzieci funkcjonowało 428 rodzin, z trojgiem 119, z czworgiem 42, a z pięciorgiem 20. Tylko 24 rodziny opiekowały się sześciorgiem i więcej dzieci.

Wykres 1. Struktura dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej według wieku w 2013 r.

Największą grupę wśród wychowanków stanowiły osoby w wieku 7-13 lat - 1227 dzieci. Dużą zbiorowość tworzyły również dzieci w wieku 14-17 lat - 1018 dzieci. Dzieci w wieku 3 lat i mniej było 273, a w wieku 4-6 lat 271.

W 2013 r. 418 dzieci w wieku do 18 lat opuściło rodzinną pieczę zastępczą. Najczęstszym powodem opuszczenia pieczy przez niepełnoletniego wychowanka był powrót do rodziny naturalnej (31,1%). Drugim w kolejności powodem, który dotyczył w analizowanym okresie 30,9% wychowanków, było przekazanie dziecka do adopcji, kolejnym umieszczenie w innej formie rodzinnej pieczy zastępczej (16,0%). W instytucjonalnej pieczy zastępczej umieszczono 65 dzieci. Wśród 237 wychowanków pełnoletnich, którzy w roku 2013 opuścili pieczę rodzinną 84 założyło własne gospodarstwo, a 22 powróciło do rodziny naturalnej lub krewnych.

INSTYTUCJONALNA PIECZA ZASTĘPCZA

Instytucjonalna piecza zastępcza jest sprawowana w formie: *placówki opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej, interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego*. W 2013 r. na terenie województwa małopolskiego działały tylko placówki opiekuńczo-wychowawcze. Placówka opiekuńczo-wychowawcza może być prowadzona jako placówka typu *socjalizacyjnego, interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego, rodzinnego lub łącząca zadania ww. placówek*.

W dniu 31 grudnia 2013 r. na terenie województwa małopolskiego działało 77 placówek opiekuńczo-wychowawczych. Stanowiły one 8,1% wszystkich (946) placówek tego typu w Polsce. Więcej placówek działało w 4 województwach: mazowieckim, dolnośląskim, pomorskim oraz śląskim.

W porównaniu z rokiem poprzednim liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych w województwie małopolskim zwiększyła się o 4.

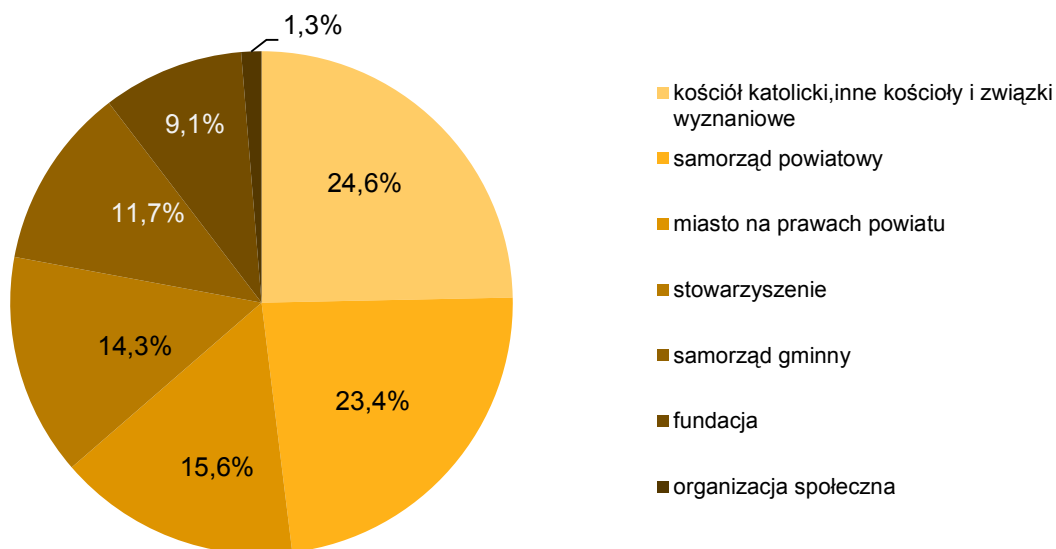
TABL. 2. PLACÓWKI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE WEDŁUG TYPU PLACÓWKI
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	Placówki	Miejsca	Wychowankowie
Placówki opiekuńczo-wychowawcze 2012	73	1318	1235
2013	77	1363	1301
Socjalizacyjne	45	979	956
Interwencyjne	6	136	114
Specjalistyczno-terapeutyczne	1	17	13
Rodzinne	24	187	172
Łączące zadania placówek ^a	1	44	46

^a Placówki opiekuńczo-wychowawcze łączące zadania placówek typu socjalizacyjnego, interwencyjnego oraz specjalistyczno-terapeutycznego.

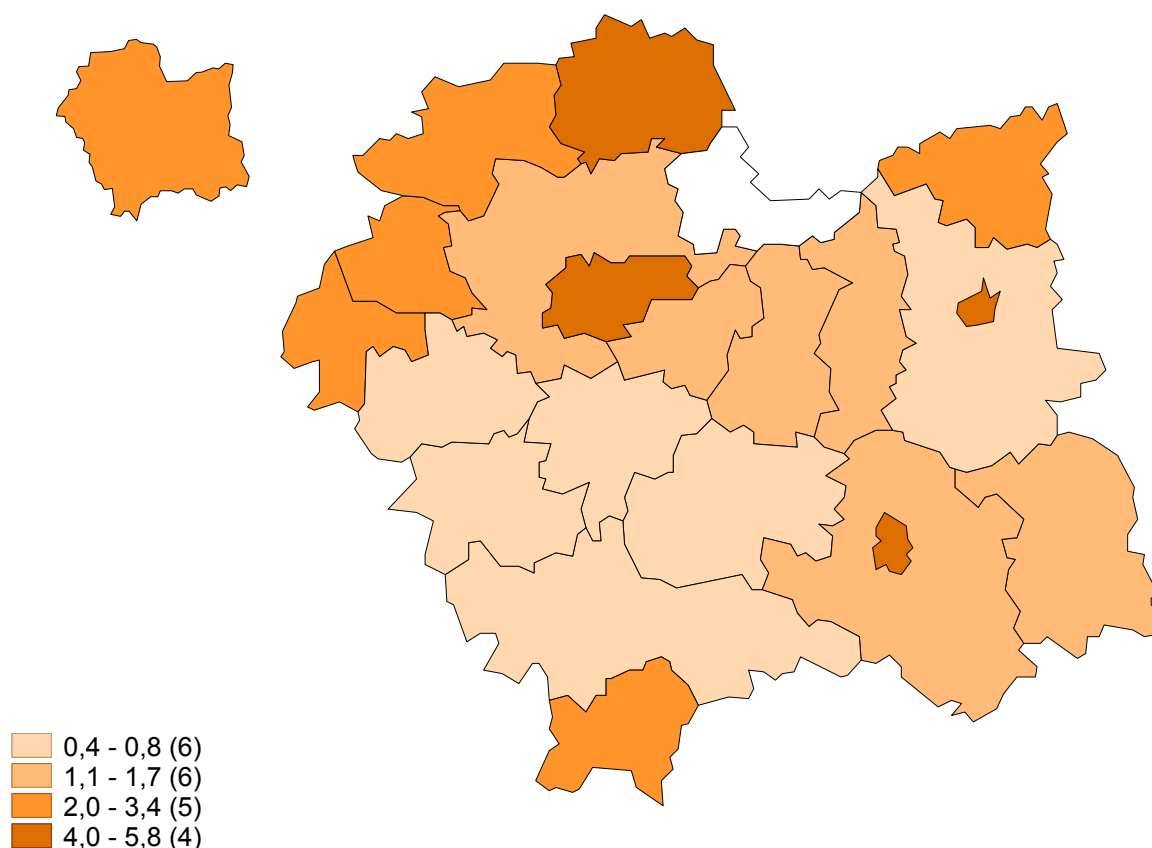
Najczęściej organem prowadzącym placówki opiekuńczo-wychowawcze był Kościół katolicki, inne kościoły, związki wyznaniowe (19 placówek) oraz samorząd powiatowy (18 placówek).

Wykres 2. Struktura placówek opiekuńczo-wychowawczych według organu prowadzącego w 2013 r.

Placówki opiekuńczo-wychowawcze usytuowane były głównie w największych miastach województwa małopolskiego (miastach na prawach powiatu) czyli w Krakowie, Tarnowie i Nowym Sączu, a także w powiecie oświęcimskim. Takie rozmieszczenie placówek całodobowych daje ich wychowankom większe możliwości kształcenia (duży wybór placówek oświatowych) oraz zaspakajania potrzeb rozwojowych (dostęp do większej ilości kół zainteresowań, na które mogą uczęszczać podopieczni, pragnący pod okiem specjalistów rozwijać swoje zainteresowania i pogłębiać pasje). Na terenie powiatu proszowickiego nie działała żadna placówka opiekuńczo-wychowawcza. Jeżeli weźmiemy pod uwagę liczbę wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych na 1 tys. dzieci do 18 roku życia, to wskaźnik ten był najwyższy w mieście Nowy Sącz (5,8), w powiecie miechowskim (4,6) oraz miastach Kraków (4,1) i Tarnów (4,0), a najniższy w powiecie nowotarskim, suskim i myślenickim (dla wymienionych powiatów wynosił po 0,4).

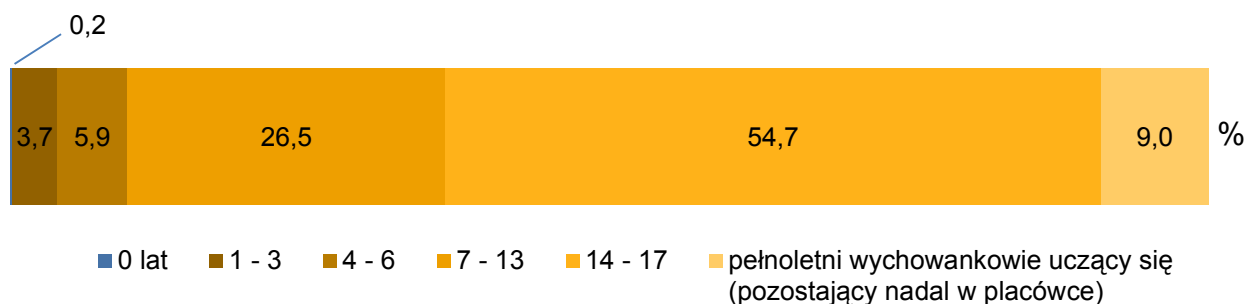
Mapa 2. Wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych na 1 tys. dzieci do 18 roku życia w 2013 r.

Uwaga: Pominięto przedziały, w których zjawisko nie wystąpiło.
Na terenie powiatu proszowickiego nie działały placówki opiekuńczo-wychowawcze

Z 1301 wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych w województwie małopolskim najliczniejszą grupę podopiecznych tworzyli wychowankowie w wieku 14-17 lat, stanowili oni 54,7% ogółu wychowanków. Najmniejszy odsetek podopiecznych (0,2%) to najmłodsza grupa wiekowa 0 lat. Osoby pełnoletnie, uczący się (pozostający nadal w placówce) stanowiły 9,0% wszystkich podopiecznych placówek opiekuńczo-wychowawczych w województwie małopolskim.

Wykres 3. Struktura wychowanków całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych według wieku w 2013 r.

W placówkach opiekuńczo-wychowawczych objęto opieką 135 osób chorujących przewlekłe i 102 osoby niepełnosprawne. Na podstawie orzeczenia sądu przyjęto 1204 podopiecznych. Spośród wszystkich wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych 15,8% stanowiły pól sieroty, a 2,8% sieroty.

W ciągu całego roku 654 wychowanków do 18 roku życia opuściło z różnych powodów placówki opiekuńczo-wychowawcze. Najliczniejsza grupa to podopieczni (191 wychowanków), którzy zostali przeniesieni do innych placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej. Powodem opuszczenia placówki przez 169 wychowanków był powrót do rodziny naturalnej. Do rodzinnej pieczy zastępczej odeszło 48 wychowanków, a do rodziny adopcyjnej 22, natomiast 55 osób opuściło placówki z innych powodów (np. przeniesienie do placówek resocjalizacyjnych, ucieczka).

Wśród 169 wychowanków powyżej 18 roku życia, którzy w ciągu roku 2013 opuścili placówki opiekuńczo-wychowawcze 47 założyło własne gospodarstwo, a 112 powróciło do rodziny naturalnej.

Wolontariusze to osoby, które ochotniczo i bez wynagrodzenia niosą pomoc potrzebującym. Takich osób, w ciągu całego roku, w placówkach opiekuńczo-wychowawczych było 331, w tym 258 osób pomagało w placówkach socjalizacyjnych, 9 osób w placówkach interwencyjnych, 2 osoby w placówkach specjalistyczno-terapeutycznych, 32 osoby w placówkach rodzinnych, a 30 osób w placówkach łączących zadania placówek.

Niespełna 17% placówek dostosowało się do potrzeb niepełnosprawnych wychowanków. Najczęstszym udogodnieniem były pochylnie, podjazdy i platformy - 29 placówek. Pozostałe udogodnienia to winda - 12 placówek oraz inne udogodnienia - 14 placówek. 220 placówek w województwie małopolskim nie posiadało żadnych udogodnień dla osób niepełnosprawnych.

PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO

Placówka wsparcia dziennego może być prowadzona w *formie opiekuńczej, specjalistycznej, pracy podwórkowej (placówka realizuje działania animacyjne i socjoterapeutyczne) lub w połączonych formach.*

W województwie małopolskim opiekę dzienną w roku 2013 zapewniało 186 placówek prowadzonych w formie opiekuńczej lub socjalizacyjnej. Placówki te stanowiły 6,6% wszystkich (2830) placówek wsparcia dziennego w Polsce. Więcej placówek działało w 6 województwach (wielkopolskim, mazowieckim, zachodniopomorskim, śląskim, kujawsko-pomorskim oraz pomorskim). Placówki wsparcia dziennego prowadzone w formie pracy podwórkowej lub w połączonych formach na terenie województwa małopolskiego nie funkcjonowały.

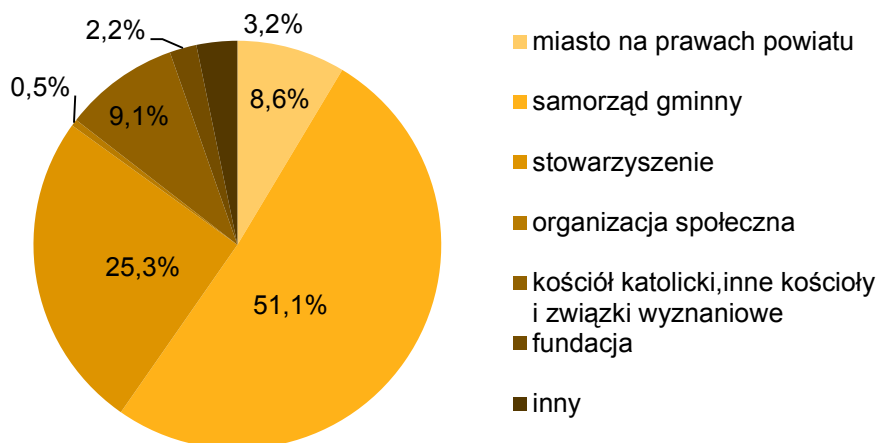
W porównaniu z rokiem poprzednim liczba placówek wsparcia dziennego w województwie małopolskim zmniejszyła się prawie o 18%.

TABL. 3. PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO WEDŁUG TYPU PLACÓWKI
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	Placówki	Miejsca	Korzystający
Placówki wsparcia dziennego 2012	226	8171	7602
..... 2013	186	6833	6126
Opiekuńcze	155	4847	4139
Specjalistyczne	31	1986	1987

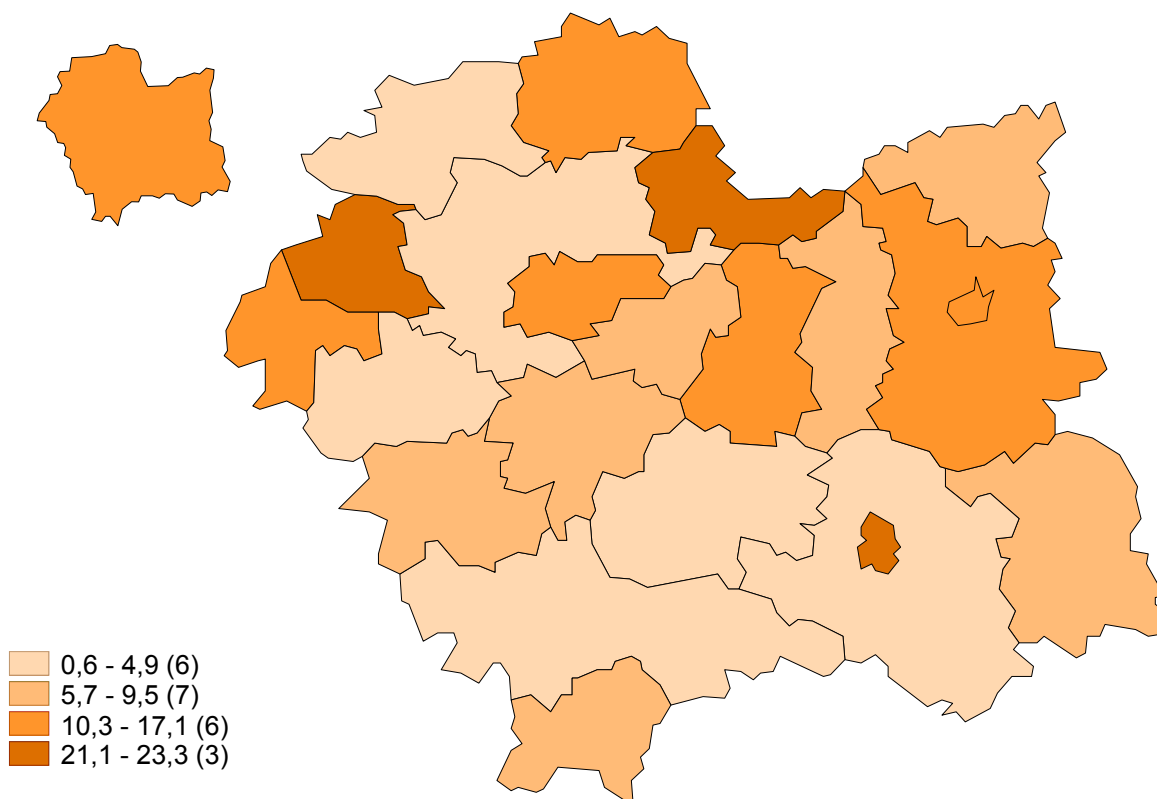
W województwie małopolskim głównym organem prowadzącym placówki wsparcia dziennego był samorząd gminny (95 placówek).

Wykres 4. Struktura placówek wsparcia dziennego według organu prowadzącego w 2013 r.

W każdym powiecie działało od 1 do 31 placówek, które świadczyły opiekę dzienną i zapewniały dziecku np. pomoc w nauce, posiłek (w miarę możliwości), organizację czasu wolnego, zajęcia socjoterapeutyczne, indywidualne programy korekcyjne. Z takiej pomocy w ciągu całego roku najwięcej osób skorzystało w Krakowie (2984). Porównując jednak liczbę wychowanków placówek wsparcia dziennego do ogólnej liczby dzieci do 18 roku życia możemy stwierdzić, że w Nowym Sączu, powiecie proszowickim oraz powiecie chrzanowskim wskaźnik był najwyższy (na 1 tys. dzieci do 18 roku życia przypadało odpowiednio: 23,3; 22,0; 21,1 wychowanków). Najniższy wskaźnik wystąpił w powiecie limanowskim i wadowickim (na każde 1 tys. dzieci do 18 roku życia przypadało odpowiednio 0,6 i 1,9 wychowanków).

Mapa 3. Wychowankowie placówek wsparcia dziennego na 1 tys. dzieci do 18 roku życia w 2013 r.

Uwaga: Pominięto przedziały, w których zjawisko nie wystąpiło.

W placówkach wsparcia dziennego objęto opieką 88 osób niepełnosprawnych, w tym 31 osób w placówkach specjalistycznych. Wolontariuszy niosących pomoc w tych placówkach było 493, w tym 56,0% w placówkach opiekuńczych.

ZAKŁADY STACJONARNE POMOCY SPOŁECZNEJ

Do zakładów stacjonarnych pomocy społecznej zaliczamy *domy pomocy społecznej, rodzinne domy pomocy, placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej, środowiskowe domy samopomocy lub inne ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, domy dla matek z dziećmi i kobiet w ciąży, noclegownie, schroniska dla bezdomnych i pozostałe.*

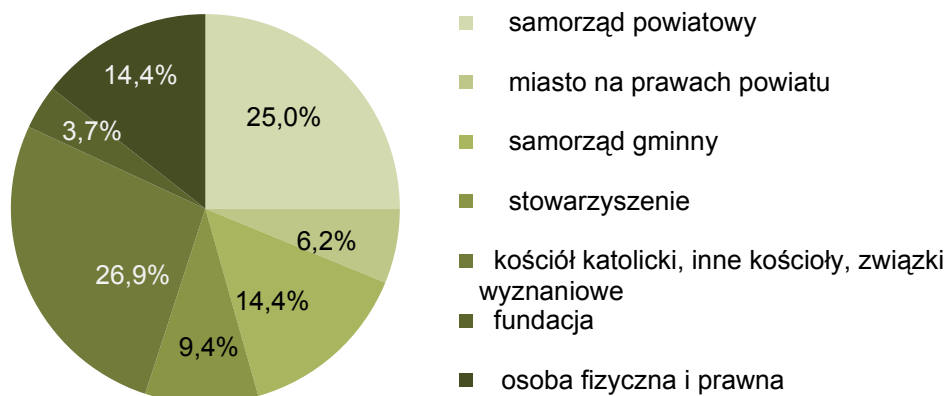
W dniu 31 grudnia 2013 r. na terenie województwa małopolskiego działało 160 takich placówek. W porównaniu z rokiem ubiegłym ich liczba wzrosła o 10. Stanowiły 10,0% wszystkich (1599) placówek tego rodzaju w Polsce. Więcej zakładów stacjonarnych pomocy społecznej funkcjonowało tylko w województwie mazowieckim oraz śląskim.

TABL. 4. ZAKŁADY STACJONARNE POMOCY SPOŁECZNEJ WEDŁUG TYPU PLACÓWKI
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Placówki	Miejsca	Mieszkańcy
Zakłady stacjonarne pomocy społecznej 2012	150	9428	9094
2013	160	9865	9392
Domy pomocy społecznej	89	7629	7454
Rodzinne domy pomocy	1	35	27
Placówki symbol „3”	30	843	705
Domy dla matek	7	215	183
Noclegownie	10	388	354
Schroniska lub domy dla bezdomnych	18	679	646
Pozostałe	5	76	23

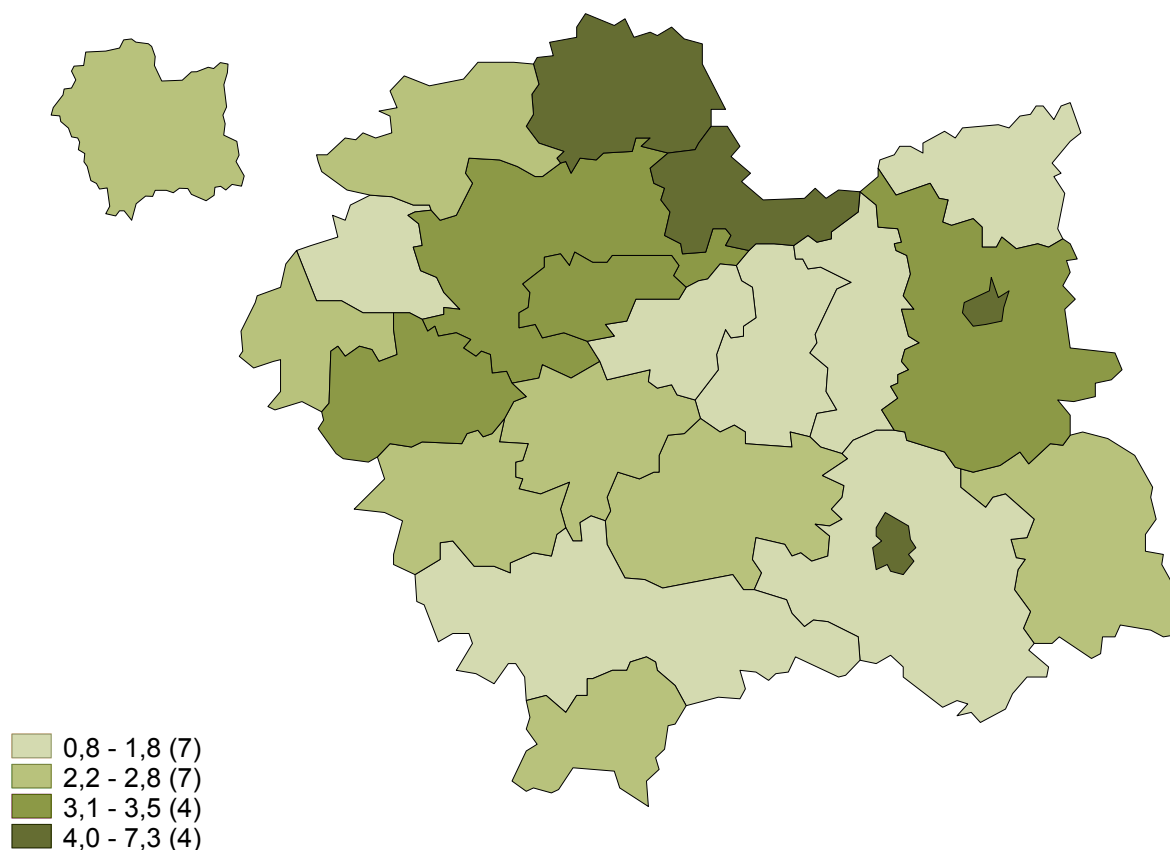
Przez instytucje sektora publicznego prowadzone były 73 placówki, prywatnego 87. Dla 43 placówek organem prowadzącym był Kościół katolicki, inne kościoły i związki wyznaniowe, 40 samorząd powiatowy, 23 samorząd gminny oraz osoby fizyczne i prawne, a dla 15 stowarzyszenia. Dwóch na trzech mieszkańców przebywało w placówkach sektora publicznego, ponieważ placówki te dysponowały zdecydowanie większą ilością miejsc.

Wykres 5. Struktura zakładów stacjonarnych pomocy społecznej według organu prowadzącego w 2013 r.

Najwięcej mieszkańców przebywało w placówkach zlokalizowanych na terenie miasta Krakowa, powiatu krakowskiego oraz tarnowskiego, a najmniej powiatu brzeskiego, dąbrowskiego oraz bocheńskiego. Jeżeli weźmiemy pod uwagę liczbę mieszkańców stacjonarnych zakładów pomocy społecznej na 1 tys. ludności, to wskaźnik ten był najwyższy w powiecie miechowskim oraz miastach Nowy Sącz i Tarnów, a najniższy w powiecie brzeskim, nowotarskim oraz bocheńskim.

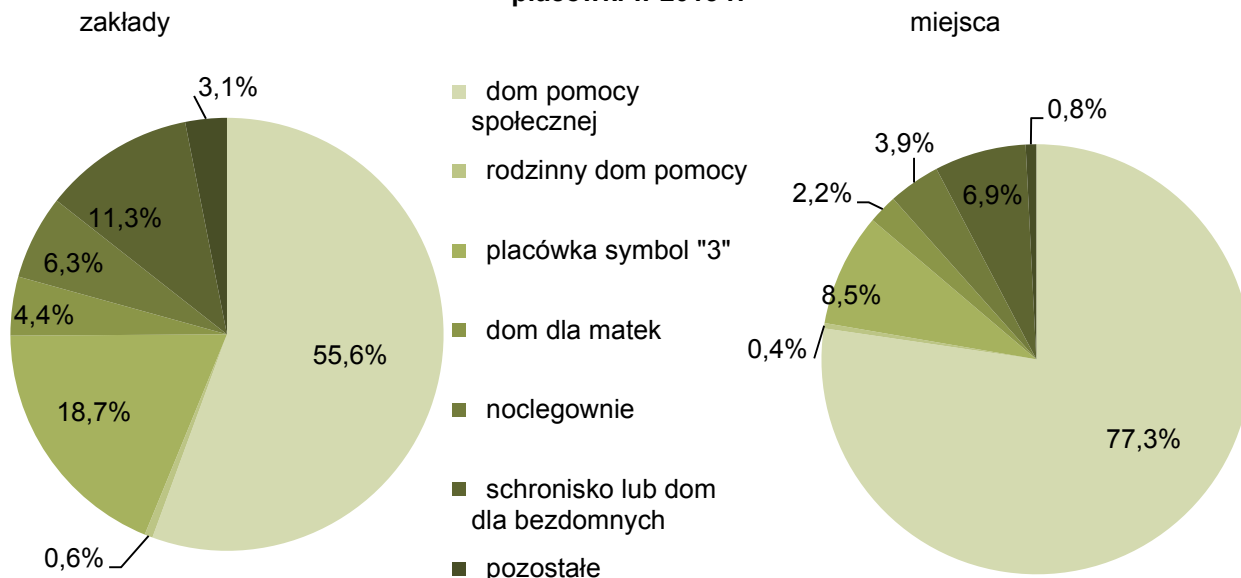
Mapa 4. Mieszkańcy zakładów stacjonarnych pomocy społecznej na 1 tys. ludności w 2013 r.

Uwaga: Pominięto przedziały, w których zjawisko nie wystąpiło.

Zakłady stacjonarne pomocy społecznej w 2013 r. dysponowały 9865 miejscami (wzrost o 4,6% w porównaniu z rokiem 2012). Największą ilość miejsc, tj. 7629 posiadały domy pomocy społecznej. Zdecydowanie mniej miejsc - 843 - posiadały placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej, schroniska lub domy dla bezdomnych - 679, czy noclegownie - 388.

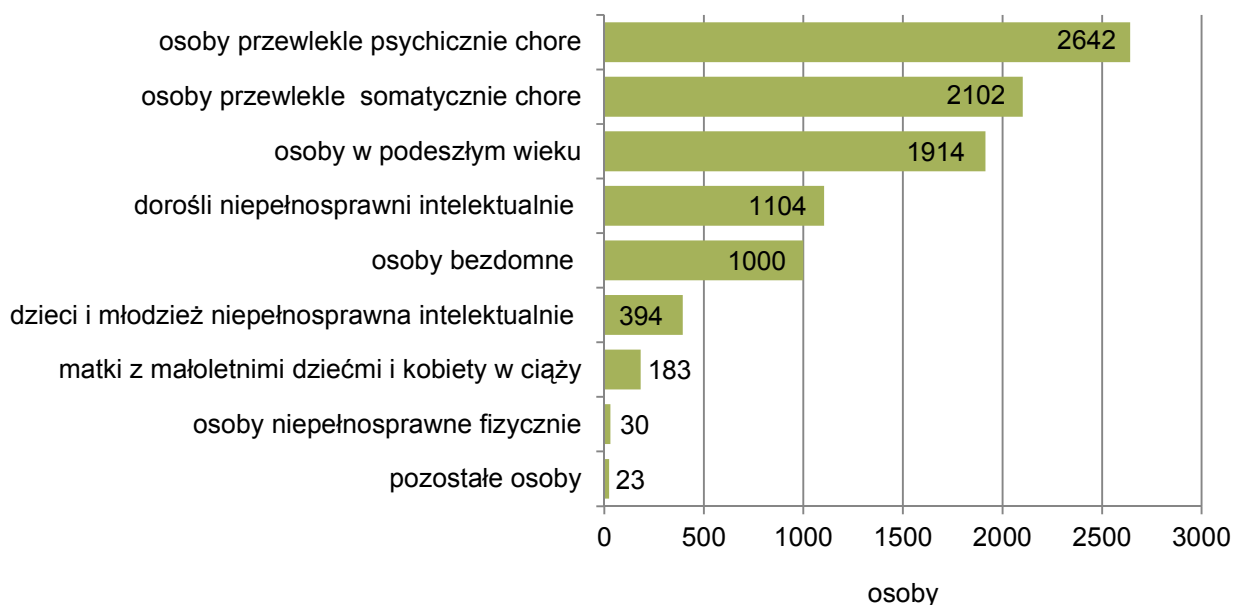
Wykres 6. Struktura zakładów i miejsc w stacjonarnych zakładach pomocy społecznej według typu placówki w 2013 r.

Uwaga: Placówka symbol „3” – Placówka zapewniająca całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej.

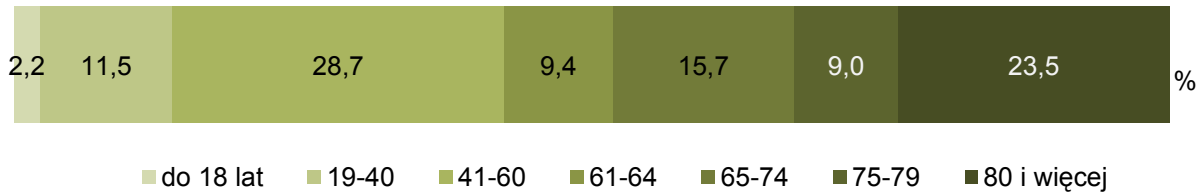
W ciągu całego roku opiekę w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej otrzymały 13504 osoby, a w dniu 31 XII przebywało w nich 9392 osoby, w tym 4752 kobiety. Podobnie jak w roku poprzednim, najwięcej mieszkańców (28,1% wszystkich mieszkańców stacjonarnych zakładów pomocy społecznej) przebywało w placówkach dla osób przewlekle psychicznie chorych, ponad 20% osób przebywało w placówkach dla osób przewlekle somatycznie chorych oraz dla osób w podeszłym wieku.

Wykres 7. Mieszkańcy zakładów stacjonarnych pomocy społecznej według przeznaczenia placówki w 2013 r.

Mieszkańcami zakładów stacjonarnych pomocy społecznej były przede wszystkim osoby starsze, choć nie tylko. 5410 osób skończyło 60 rok życia, 2699 było w wieku 41-60 lat. Najmniej liczną grupę - 204 osoby - stanowili mieszkańcy w wieku do 18 lat.

Wykres 8. Struktura mieszkańców zakładów stacjonarnych pomocy społecznej według wieku w 2013 r.

Prawie 84% placówek dostosowało swoje budynki do potrzeb swoich mieszkańców, którymi przeważnie były osoby z różnego rodzaju schorzeniami. Najczęstszym udogodnieniem były windy, posiadało je 108 placówek, w drugiej kolejności pochylnie, podjazdy i platformy - 102 zakłady. Rzadziej stosowane były drzwi automatycznie otwierane czy udogodnienia dla osób niewidomych. Tylko 26 placówek w województwie małopolskim nie posiadało żadnych udogodnień dla osób niepełnosprawnych.

Dla 6045 osób pracujących stacjonarne zakłady pomocy społecznej były głównym miejscem pracy. Pracowało w nich 892 pielęgniarki, 147 fizjoterapeutów oraz 34 lekarzy. Bezinteresowną pomocą w opiece nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi służyło 558 wolontariuszy.

Opracowanie: Agnieszka Godula, Joanna Seweryn, Ośrodek Statystyki Pomocy Społecznej,
tel. 12 36 10 212.